

Een altaar voor de vrede

Vrede, sjaloom, pax, peace. Wat een mooi woord om de draad van onze zondagen weer op te pakken! Vrede – een ultiem verlangen, en misschien ook wel iets waar de vakantie iets van heeft gebracht. Ervaringen van vrede: Verstilling, eenvoud, harmonie, kerstontbijt, een zonsondergang met een geliefde, opgaan in een mooi boek, samen ergens aan bouwen, de liefde en echtheid bij een begrafenis, verbondenheid in liefde. Dat kun je elkaar dus ook wensen, zoals moslims, joden en Franciscanen gewoon zijn.

Persoonlijk moest ik bij het verhaal van Gideon ook denken aan een vakantieherinnering. Ik was net leraar geworden en ging van mijn eerste salaris naar de Provence. Liftend en met de trein. “Je zult jezelf wel tegenkomen” had een vriendin mij nog gezegd. En dat moment kwam ook. Zittend op een grote steen, met de geuren van lavendel en brem in mijn neus, silhouetten van bergen en velden bij een ondergaande zon. En daarbij de muziek van het quator de la fin du temps – het einde van de tijden – van de Franse componist Olivier Messiaen- in mijn oren. Prachtig, De wereld verging in schoonheid. Ik wist dat het goed was. En ik wist wat mijn opdracht was. Ik kwam mezelf tegen, eindelijk thuis.

Het woord Vrede heeft naast alle warme gevoelens die het oproept ook een pijnlijke kant, door het onrecht, onze onmacht om elkaar recht te doen. We zijn misschien ook wel sceptisch geworden over de haalbaarheid van die vrede, net als het volk van Israël in Gideons tijd. Vrede is veel lastiger te denken als je ziet welke krachten haar in de weg zitten: conflicten in het midden oosten, machtsverschuivingen, angst voor vluchtelingenstromen, post-koloniale sentimenten en identiteitsvragen. En dan heb ik het nog niet over alles wat op ons af komt aan gevolgen van klimaatverandering.

Toen ik een paar maanden geleden met een groep mensen het gedachtegoed besprak van het boekje ‘Vrede kun je leren’ heb ik eerst eens bij hen nagevraagd waar ze aan denken bij een situatie van vrede. Wat is er dan? Eenvoud – verbonden voelen - verwonderd - rust - weten – tijdloos – het gevoel opgenomen te zijn in een groter geheel dat goed is. En wat is er dan niet? Verdeeld zijn over vele zaken - onrustig - beklemming - geïsoleerd - zorgelijk – dwalende geest – onmacht. We onderscheidde vrede in het klein: in je persoonlijke leven, en vrede in het groot – in de wereld.

Kun je die vrede leren? In onze tijd van individualisme lijkt het soms of het hebben van dat gevoel van vrede – net als het hebben of niet hebben van succes – maakbaar is. Het verhaal van Gideon zet ons op een ander spoor. De ellende in het land duurt al zeven jaren. Hij moet, als jongere, behoorlijk gefrustreerd zijn. Hij kent de verhalen van de vrede en welvaart van zijn volk, hoe God het volk uit Egypte heeft geleid. En nu? Nu lijkt het alsof de God van zijn voorvaderen hen in de steek heeft gelaten. Dat betekent: geen perspectief. Gideon wilde wel verantwoordelijkheid dragen, zoals bleek uit zijn verzet tegen de plundering, maar zag geen weg die toekomst openen kon.

Het verhaal van Gideon valt in de bedding van wie jij bent. Morgen sta ik weer op een school in Amsterdam Slotervaart, en als ik daar over Gideons belevenissen zou vertellen ontkom ik er niet aan te bedenken dat voor veel leerlingen het verhaal ook heel anders kan worden vertaald. Iliass, Chaemae en Mohammed zien dat hun groep, hun moslim-volk op veel plaatsen onderdrukt worden, in conflicten verwickeld zijn. Hoe spreek je in hen niet de dappere strijder aan die andere volken gaat bestrijden, maar die een grotere, duurzame vrede helpt creëren? Hoe komen we weg van een vrede die bewerkstelligd wordt met muren en wapens?

Met een beetje goede wil kun je in het veranderingsproces van Gideon zeven stappen onderscheiden die je zelf ook kunt herkennen in je eigen Gideons-ervaringen. Ervaringen waarin zich iets aandient, een vraag die telkens terugkomt en die er voor zorgt dat je je koers bijstelt, scherper stelt. En ook in het contact met anderen kunnen deze zeven stappen richting geven:

Stap 1: Hij werd aangesproken in zijn verlangen om iets te betekenen: gegroet dappere krijgsman. Er zijn altijd mensen die je erop attent maken dat je iets goed kunt, die je de mogelijkheid geven om een stap te zetten, die een beroep op je doen terwijl je zelf nog net ziet hoe je iets kunt betekenen. Jongeren hebben dat vaak zo nodig, dat iemand hen verteld welke kwaliteiten je bij hen ziet. Soms sta je ervan versted dat ze die kwaliteit van zichzelf niet kennen of wegstoppen onder onzekerheden.

Stap 2: Gideon stelt een vraag: ja maar jij... Hoe kun je dit lijden toestaan? Die kennen we natuurlijk ook wel. De verantwoordelijkheid ergens anders leggen. Jezelf klein maken en onmachtig. Als iedereen dat zou doen wordt het natuurlijk nooit wat. Tegelijk is het heel belangrijk om naar de vragen van de ander te luisteren. Welke pijn of frustratie hoor je? Welke behoefte, verlangen ligt er achter? Kun je daar iets van versterken, iets gezamenlijks van maken?

Stap 3: Gideon krijgt antwoord van God zelf in plaats van via de engel. 'Toon je moed en bevrijd Israël, ik zend je' Het lijden van een volk, van de wereld is iets waarvoor wij zelf mee verantwoordelijkheid moeten nemen. De moed hebben om een eerste stap te zetten kan al een verschil maken. Het onderstreept het eigen vermogen van de ander, betreft hem er bij.

Stap 4: De aarzeling: kan ik dit wel? Het lijkt wel een herhaling van Mozes, die door God bij het brandende braambos wordt opgeroepen om zijn volk te bevrijden uit Egypte, en dan zegt: ik kan het niet! Maar God belooft hem bij te staan. Dat is het goede nieuws: God is heel geduldig met ons. Kunnen wij ook zo compassievol en geduldig zijn met onszelf, en met elkaar?

Stap 5: Bedenktijd vragen. Door zijn Gast iets aan te bieden koopt Gideon tijd voor zichzelf. Hij gebruikt dit om een maaltijd te bereiden. Het uitnodigen van de vreemdeling is een hele een daad, maar de gast moet wel geduld hebben, de ander ruimte geven om het nieuwe perspectief te laten bezinken.

Stap 6: Bevestiging krijgen - Als God vervolgens zijn offer aanneemt komt bij hem ook de angst op. In het verhaal is Gideon bang te zullen sterven omdat hij God heeft gezien. Als je gehoor geeft aan iets dat jouw eigen leven en ziel raakt, dan kun je je ook plots heel kwetsbaar voelen. Ook omdat je je realiseert dat je dit nu ook aan je vader en moeder, je partner of vrienden zult moeten vertellen.

Stap 7: Rust vinden, weten dat het goed is. Gideon drukt dit uit in het maken van het altaar met opschrift: God geeft jaloom. 'God geeft rust', vertaalt de Nieuwe bijbelvertaling. God brengt genezing, welzijn kun je ook zeggen. Onder alle stemmen die klinken in je hoofd, die zorgen aandragen en beren op de weg zien, heb je een grondtoon gevonden van weten dat jij dit moet gaan doen. Vanuit liefde, omdat jij bent wie jij bent.

Als ik het hele verhaal van Gideon lees dan zou ik dat samenvatten als : We hebben het vaak nodig om door iemand aangesproken te worden, bemoediging te krijgen en tijd te nemen om te gaan durven. Om onszelf en de ander te bevragen: wat heb jij nodig? Hoe kunnen we samen vrede maken? Ieder van ons draagt bij aan de gemeenschap van alle levende wezens. Daarom roept de Eeuwige ons op vele grotere en kleinere momenten telkens weer, om onze plek in te nemen in deze wereld, met liefde en wijsheid, met moed en kracht. Voor de momenten dat wij daarvan iets ervaren hebben mogen wij best een altaar oprichten, om het regelmatig te gedenken zodat we ons leven op koers houden en waar nodig opnieuw de koers aan kunnen scherpen. Daar hebben wij elkaar voor nodig.

Dit is dan ook wat ik wens: dat je je hier gezien en gekend weet, dat wij elkaar kunnen noemen bij name: Dappere krijger, betrokken reisgenoot, zorgzame helper, sprankelende verteller, wijze leraar, hoeder van stilte, dienstbare ziener, spelend kind, gastvrije broeder en zuster...

Zalig zij die vrede brengen... Zo moge het zijn.

Marcel Elsenaar